

Witold Jacyków
Instytut Sztuki UŚ, Filia w Cieszynie

**FOTOGRAFIA NA UNIWERSYTECIE; UWAGI O DYDAKTYCE
PRZEDMIOTU „FOTOGRAFIA” REALIZOWANEGO NA KIERUNKU
PEDAGOGICZNO-ARTYSTYCZNYM FILII UŚ W CIESZYNIE**

Czasy, kiedy możliwości normalnej edukacji fotograficznej, były w Polsce niezmiernie ograniczone mamy na szczęście za sobą. Powstało wiele ośrodków uczących fotografii, a rosnące zainteresowanie młodzieży tą dyscypliną świadczy o celowości takich działań. Fotografii uczy się w Polsce na poziomie szkół średnich, podyplomowych i wyższych, zarówno o profilu technicznym, jak i artystycznym. Uważam, że jest to niezwykle ważne, ponieważ stanowi jedyną w swoim rodzaju płaszczyznę porozumienia ludzi uprawiających sztukę z ludźmi o wykształceniu nieartystycznym i zawodowo ze sztuką niemających nic wspólnego.

Wystarczy zapoznać się z biografiami wybitnych fotografików i twórców polskiego szkolnictwa fotograficznego, aby zorientować się, że ścieżki nauki i fotografii bardzo często się splatają. Płaszczyzna owego porozumienia dotyczyć może wielu zagadnień od wymiany doświadczeń w posługiwaniu się sprzętem, aż do refleksji nad sposobami opisywania świata czy szukaniu uniwersalnych wartości fotografii zarówno jako komunikatu i tworzywa artystycznego.

Jakkolwiek można mówić o rozwiniętym szkolnictwie fotograficznym, to jednak trudno powiedzieć, że tworzy ono spójny system edukacyjny.

Pytanie tylko, czy taki system jest dla fotografii potrzebny?

Różne są przecież oczekiwania i motywacje słuchaczy specjalności fotograficznych. W przypadku Instytutu Sztuki Filii UŚ w Cieszynie fotografia stanowi jeden z przedmiotów kształcenia artystycznego i zawiera się w wymiarze czasowym dwóch godzin lekcyjnych tygodniowo na drugim roku studiów, oraz zajęć fakultatywnych na roku czwartym. Założeniem przedmiotu nie jest wykształcenie profesjonalnych fotografów, którzy na podstawie programu mogliby sprostać każdemu zleceniu. Chodzi raczej o traktowanie fotografii jako środka wyrazu artystycznego w indywidualnej twórczości oraz jako metody w pracy pedagogicznej przyszłych nauczycieli wychowania plastycznego, absolwentów Instytutu Sztuki. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że dla niektórych studentów, trafiających do pracowni fotografii, jest to pierwszy kontakt z technologiczną stroną tego medium. Dlatego też wiele zajęć poświęconych jest

na podstawowe elementy warsztatu fotograficznego, co stanowi niewątpliwie różnicę pomiędzy szkołami fotograficznymi, do których przyjmowani są kandydaci m.in. na podstawie przedstawienia własnych prac fotograficznych, świadczących już na wstępie o ich znajomości zagadnień technologicznych.

Głównym celem dydaktyki w pracowni fotografii w Cieszynie jest rozbudzanie wrażliwości na dramaturgiczną stronę komunikatów wizualnych oraz kształcenie umiejętności organizowania planów zdjęciowych pod kątem wcześniejszych założeń dramaturgicznych. Bardzo często ważnym środkiem artystycznym oraz punktem wyjścia dla działań fotograficznych jest opowiadanie. W rezultacie powstają etiudy fotograficzne bliższe może narracji filmowej, ujawniające jednak konsekwencje określonych działań podejmowanych przez studentów. Również i analiza pojedynczych zdjęć dotyczy, oprócz oczywistych spraw poprawności warsztatu, wewnętrznej dramaturgii obrazu, opierającej się zarówno na stronie plastycznej, jak i na literackiej.

Stosunkowo niewiele ćwiczeń poświęconych jest zagadnieniom czysto formalnym. Mam na myśli takie działania, które dotyczą struktury obrazu w ujęciu pokazywania jego składowych, a więc ćwiczenie na kompozycję, na fakturę, na światło itd. bez uwzględnienia treści, jakie są przez te elementy opisywane. Również nie sprawdzamy w oparciu o specjalne ćwiczenia czy np. głębia ostrości rzeczywiście ulega zmianie, jeżeli zastosujemy różne obiektywy i przysłony. Bynajmniej nie chodzi tu o bagatelizowanie tych zagadnień, lecz o brak czasu na zajęcia tylko im poświęcone. Dlatego też tematyka ćwiczeń studenckich jest na tyle szeroka, aby uwzględnić maksymalną ilość problemów z techniki fotografii, problemów formy oraz treści w obrębie jednego zadania. Poza tym wiedzę o strukturach wizualnych, kompozycji czy perspektywie studenci nabywają w innych pracowniach kierunkowych.

Zadania stawiane przed studentami obejmują zestaw ćwiczeń o różnej tematyce, w których spotykają się oni z koniecznością rozwiązywania następujących problemów:

- technicznych – dobór optyki, koncepcja oświetlenia, obróbka chemiczna,
- stylizacyjnych – ubiór, makijaż, charakteryzacja, scenografia,
- dramaturgicznych – konieczność reżyserowania modelu pod kątem fotografowanej sceny,
- aktorskich – modelami są często sami studenci.

Punkt wyjścia w realizacji programu stanowi szereg zagadnień dotyczących portretu. Twarz ludzka jako niezwykle interesujący, kształtujący wrażliwość obserwacji obszar poszukiwań fotograficznych jest doskonałą inspiracją zarówno dla studiowania oświetlenia, jak eksperymentowania. Proponowane tematy określają sposoby podejścia studentów do tego zagadnienia. Zakładają całkowitą dowolność w kreowaniu portretu, w którym twarz modelu jest tylko

pretekstem do działań stylizacyjnych, albo wręcz przeciwnie, wymagają psychologicznej wierności wizerunku. Inną grupę ćwiczeń programowych stanowią ćwiczenia interpretacyjne. Chodzi w nich o zbliżenie się w sensie formalnym i znaczeniowym do dowolnie wybranych wzorców kultury wizualnej z uwzględnieniem autorskiego komentarza. Wykonywane są też zadania, w których dominującą rolę odgrywają wzajemne relacje człowieka i pejzaż na zasadach harmonii lub kontrastów.

Dla studentów, którzy nie traktują fotografii jako ważnego dla siebie środka wypowiedzi proponowane są ćwiczenia umożliwiające wykorzystywanie przez nich doświadczeń nabytych w innych pracowniach artystycznych. Rozwiązania łączą w sobie zarówno cechy rysunku, grafiki, malarstwa, i fotografii.

Większość zadań realizowana jest w szkolnym atelier i laboratorium. Dysponujemy do tego celu odpowiednią powierzchnią studia i niezbędnym sprzętem.

Tygodniowo korzysta z pracowni około 80 studentów.

Reasumując: zajęcia z przedmiotu fotografia realizowane w Instytucie Sztuki Filii UŚ w Cieszynie zmierzają przede wszystkim w kierunku wykształcenia w studentach przeświadczenia o wartości fotografii nie tylko jako dokumentu potocznej rzeczywistości, ale również trudnego do przecenienia środka do wyrażania bardzo subiektywnego niemal intymnego stosunku do świata. Dlatego też mniejsze znaczenie ma użyte narzędzie, począwszy od kamery otworkowej a skończywszy na aparacie cyfrowym czy też generowanym w komputerze obrazie, indywidualna czy zlecona obróbka chemiczna lub wydruk, ważna jest motywacja użycia fotografii i wiara w jej fenomen.